

9/94

1

Eilif S.

Samgonguskjal millum Sambandsflokkin, Javnaðarflokkin, Verkamannafylkingina og Sjálvstýrisflokkin

I. Politiski setningurin

Sambandsflokkurin, Javnaðarflokkurin, Verkamannafylkingin og Sjálvstýrisflokkurin eru samd um at skipa politiska samgongu á lögtingi og at skipa landsstýri lögtingsvalskeiðið 1994-1998.

Endamálið er at gera tað liviligt hjá fólki í einum skipaðum, stabilum, sosialt rættvísnum og rættarlíga tryggum samfelagi, at fáa javnvág í samfelagsbúskapin, at útvega føroyska samfelagnum størri inntøkur, at røkja fiskastovnamar á Føroyaleiðunum við skynsemi og við ábyrgd fyri framtíðini, at fáa fiskivinnuna at bera seg, at bøta um marknaðarviðurskifti sum heild, at fáa lønsemi aftur í vinnuna, at skapa nýggj arbeiðspláss, at lækka skattatrystið, at bøta um trupulleikarnar hjá sethúsaeigarum, at verja umhvørvið á sjógvi og landi og at røkja og menna føroyskan mentanar- og siðaarv.

2. Fíggjar- og búskaparmál

Stevnumiðið er at fáa javnvág í búskapin, at fáa lønsemi í høvuðsvinnuna og vinnulívið annars og at útvega fleiri arbeiðspláss.

At røkka hesum máli er neyðugt at gera kappingarførið betri, at lækka kostnaðarstigið, at fáa betri marknaðaravtalu við ES, at vaksa áhugan at gera íløgur, at menna nýggjar vinnuvegir og at fáa kapping í øllum tættum í vinnulívinum.

Avlop skal framvegis vera á handils- og gjaldsjavnanum. Langfíggjarætlan verður gjørd við tí endamáli at reka trygган fíggjarpolitikk.

3. Skatta- og tollmál

Alneyðugt er at lækka skattatrystið.

Borið verður so í bandi, at skattaskipanin verður ikki atvoldin til, at fólk framvegis flyta av landinum. Við atliti at føroyingum í vinnu uttanlands, skal skattaskipanin gera tað møguligt hjá húski teirra at vera búgvandi í Føroyum.

Hægri botnfrádráttur skal tryggja, at láginntøkurnar skulu verða lagaligari skattaðar.

Frádráttur skal tryggja, at grundupphæddin í fólkapensjónini verður skattafrí.

Marginalskatturin verður lækkaður. Ferðafrádráttur millum heim og arbeiðspláss og telefonfrádráttur til langfarafiskimenn verða settir í gildi.

Hjúnabandsstøða skal ikki hava skattliga ávirkan.

At stimbra virkseimið og lækka kostnaðarstigið skal møguleiki verða at diffirentiera meirvirðisgjaldið. Í hesum sambandi verður meirvirðisgjaldið á tænavinnuni og smáídnaði lækkað.

Lógin um fíggjarogrnaravgjald verður ikki endurnýggjað.

Rentuskatturin verður í mesta lagi 35% í hesum valskeiði.

4. Vinnulív

At fáa lønsemi í vinnulívið :

- 1) má verða bøtt um kostnaðarstigið,
- 2) mugu marknaðarviðurskiftini verða bøtt, so at vinnan verður meira kappingarfør.

3) má møguleikin at seta á stovn fríhavnir verða kannaður.

Rikin verður fiskivinnupolitikkur, sum tryggjar skynsama stovnsrøkt, sum miðar ímóti at fáa veiðiflotan at bera seg, tryggjar fiski- og útróðrarmonnum sømiliga úrtøku, vinnur og varðveitir flest møgulig rættindi í fremmandum og altjóða sjógvi, tryggjar, at veiðin verður soleiðis umsitin, at hon gevur mest møguligan samfelagsvinning.

Endamálið við vinnupolitikkinum verður at troyta alt tað tilfeingið, sum kann geva samfelagsligan vinning. At røkka hesum máli, verða sum skjótast skaptir útvegir, sum kunnu stimbra tilíkum virksemi. Hesar ætlanir kunnu m.a. verða grundaðar á tilmælið hjá »Arbeiðsskapandi nevndini« og álitid »Karmar um føroyskt vinnulív«.

Kvotuskipanin verður endurskoðað, og hoyringarrætturin hjá vinnuni verður tryggjaður.

Í sambandi við komandi samráðingar við danir, verður allur kvotuspurningurin tikin til viðgerðar at fáa eina betri og liðiligari skipan.

Eitt verkliga og vísindaliga grundað MLV (TAC) verður sett í verk.

Stovnsrøktin, veiðiskipanin og at menna teir ymsu veiðihættimar verða avgjørd í neyvari samvinnu við partarnar í fiskivinnuni og fiskifrøðingar.

Húkaveiðin eigur at fáa best møguligar sømdir at verja heima fiskiskapin.

Veiði eftir óroyndum fiskasløgum t.d. í altjóða sjógvi og á djúpum vatni verður stuðlað.

Ansað verður eftir, at tillutaðar kvotur í fremmandum sjógvi verða nýttar so, at søgulig rættindi fara ikki fyri skeyti.

Fiskivinnuráðið má fáast at virka sambært galdandi lóg.

Hildið verður fram við menningararbeiðinum at seta út yngul, at menna fiskaaling og havbit.

Alivinnan er ein týðandi táttur í samfelagsbúskapinum.

Ótroyttir møguleikar liggja í at menna vørur úr alifiski. Karmarnir um hetta eru lutvíst til og eiga at verða bøttir.

Kynsbót, smoltaling og sjúkrafyribyrging verða stuðlaðar eftir førimumi.

At vaksa um fiskaveiðgerð á landi er neyðugt at skipa so fyri, at tað loysir seg at avreiða í Føroyum alt tað, sum føroysk skip fiska, og

soleiðis at fortreytir verða skaptar fyri meiri íløguhugi, fyrirtakssemi og at menna vaksandi virksemini um alt landið.

Somuleiðis verður eisini miðað ímóti, at flakavirkisvinnan aftur kemur á privatar hendur.

Harafrtat er neyðugt at fáa meiri fisk avreiddan í Føroyum, enn okkara egnu skip hava møguleika at veiða.

Triðjalandsfiskur verður tí avgerandi tástur í meiri virksemini á landi. Fortreytin, at hetta virkseimið kann verða kappingarført og gevur ískoyti til landsbúskapin, er betri kostnaðarstig og betri marknaðaratgongd.

Føroyar skulu fyrireika seg til at gerast ein norðuratlantiskur avreiðingar- og fiskiídnaðardepil.

Dentur skal verða lagdur á at virka og selja 1. floks vørur. Reint umhvørvi er eitt aktiv í marknaðarføringini. Rannsóknir á havbotninum halda fram at kanna framtíðar møguleikar og styrkja uppfatanina í umheiminum, at okkara sjógvur er reinur.

5. Sjóvinna

Farmavinnan eigur at fáa so mikið góðar sømdir, at hon fær umstøður at mennast.

Samferðslan við úrheimin má verða skipað soleiðis, at hon tryggjar útflutningsvinnuni best møgulig kor.

6. Ídnaður og handverk

Miðað verður eftir at menna nýggjar vinnuvegir bæði til heimamarknaðin og útflutnings.

Umráðandi er at vekja ans hjá føroyingum at keypa egna vøru.

Virkað verður fyri meiri samvinnu við umheimin í handverki og ídnaði.

Handverkaravinnan verður ment í samráð við vinnufeløgini.

Stuðulsskipanir til vinnuna verða endurskoðaðar.

Virkseimið hjá Menningar- og Ídnaðargrunninum verður umskipað.

Endamál og virksemini hjá Menningarstovuni verða endurskoðað.

7. Landbúnaður

Endamálið er, at vit mest møgult gerast sjálvbjargin við landbúnaðarvørum í Føroyum.

Vinnan eigur at sleppa undan kappingaravlagandi tiltøkum, og landbúnaðurin verða stimbraður við royndum og undirvísing.

Jarðarlógin og virkseimið hjá Jarðarráðnum verða endurskoðað.

8. Oluvinna

Valdið á undirgrundini verður verandi á føroyskum hondum.

Í sambandi við at bjóða út rættindini at leita eftir olju o.ø. á føroyskum øki eigur dentur at verða lagdur á at fáa sum mest burtur úr búskaparlíga, við beinleiðis gjøldum fyri rættindi, og at fáa føroyingar í vinnu hjá oljufeløgnum, og treyta okkum, at føroyingar og føroyskar fyrirkur eru so nógv sum gjørligt uppi í tænastrúveitingunum.

Umráðandi er, at farið verður gjølliga til verka við fyrirkurum og tí neyðuga lóggevandi arbeiðinum.

Lóggivið má verða soleiðis, at henda vinna minst møgult nerver fiskivinnu og umhvørvi.

9. Orka

Av tí at stórir partur av landsins inntøkum verður nýttur til orku á sjógvum og landi, er umráðandi at reka ein orkupolitik, sum er framskygdur og mest møgult ger okkum óheft av termiskari orku.

Kanningar og smáar íløgur kunnu stóðugt verða gjørdar í vatn- og vindorku.

10. Arbeiðsmarknaðarmál

Ásannandi, at arbeiðsloysið er ein samfelagstrupulleiki, hevur samgongan sett sær fyri beinanvegin at styrkja arbeiðsloysistryggingina.

Neyðugt verður eisini saman við pørtunum á arbeiðsmarknaðinum at endurskoða alla arbeiðsloysisskipanina, sum tó framvegis verður ein tryggingarskipan.

Verður arbeiðsloysið størri enn tað, sum partarnir á arbeiðsmarknaðinum eru mentir at fíggja, átekur tað almenna sær at rinda neyðugu eykaútreiðslurnar av skipanini.

11. Ferðavinna

Samgongan miðar ímóti at bøta um umstøðurnar hjá ferðavinnuni.

Skipað verður soleiðis fyri, at ferðavinnan spillir ikki náttúruna og er ikki til bága fyri búfasta fólkið.

12. Familju- og bústaðarpolitikkur

Familjan er ein av grundstuðlunum undir einum góðum samfelagi, og tí eiga allar umstøður, sum skapa fortreytirnar fyri einum góðum familjulívi, at gerast so góðar, sum til ber.

Sethúsaskuldin er ein samfelagstrupulleiki, sum má verða loystur í samráð við lánistovnarnar, soleiðis at fólk kunnu búgva í egnum húsum.

13. Mentan og andslív

Søvn og stovnar, sum røkja Føroya náttúru, føroysk fornminni, mál, mentanar- og siðaarv, verða stuðlað.

14. Útbúgvingarmál

Gjørd verður útbúgvingarætlan fyri útbúgvingarverkið við tí endamáli at leggja fast best hóskaði innihald og bygnað við atlit at framtíðar útbúgvingum, samskipanum og at rationalisera útbúgvingarnar.

Útbúgvingarskipanin skal tryggja vinnulívinum best møguligar umstøður soleiðis at eisini ófaklærd fáa holl útbúgvingartilboð.

Forskúlum verða givnar heimildir at arbeiða undir.

Lógin um skúlafyrisinging verður endurskoðað.

Yrkis- og aðrar framhaldsútbúgvingar skulu lúka treytirnar fyri meiri útbúgving uttanlands.

15. Almanamál

Við heimild í rammulógini, verður almannaskipanin endurskoðað og lagað eftir føroyskum viðurskiftum.

Samskiptið millum borgaran og almannaverkið eigur at gerast smidligari.

Spurningurin um einkju- og einkjumannapensiún verður tikin til viðgerðar.

Arbeitt verður støðugt at tryggja øllum, ið nýtist hjálp eins góðan stuðul og viðgerð, sum fæst í hinum Norðurlöndum.

Forsorgarlógin í sambandi við arbeiðsloysið verður endurskoðað.

Tey gomlu skulu kunna búgva heima sum longst, og primera heilsutænastan lögð til rættis eftir tí.

At geva betri tænanstu og betri eftirlit verður umsitingin á almannaøkinum lutvíst miðspjadd.

Dagpeningaskipanin verður endurskoðað.

16. Heilsumál

Funktióinir á almannaverkinum, primera heilsuverkinum, sjúkrahúsverkinum mugu samskipast betur enn nú, eisini samstarvi millum føroyska og danska sjúkrahúsverkið. Uppgávubýti ímillum tey einstøku sjúkrahúsini eigur at verða framt.

Allir borgarar fáa góðar og skjótar flutningsmøguleikar í sambandi við sjúkraviðgerð.

Møguleikarnir at nýta føroyskan serkunnleika og avlopsorku at viðgera og røkta útlenskar sjúklingar, har bíðitíð er í lötuni, verða kannaðir.

Fakliga og umsitingarlíga leiðslan á øllum sjúkrahús- og heilsuverkinum verður styrkt, og bygnaðurin endurskoðaður.

Primera heilsutænastan eigur at verða skipað við m.ø. røktarskipan alt samdøgrið, og at leggja saman heilsu- og

heimasjúkrasystraskipanina og heimahjálpin verður framt í samstarvi við allar partar, eisini umboð fyri tey, ið tørv hava á tí.

Sjúkrahúslógin verður endurskoðað og nútíðargjørd.

Sjúkrakassaskipanin verður endurskoðað.

17. Kommunumál

Kommunuskuldar-afturgjaldingin má verða løgd í fasta og tryggja legu.

Kommunala sjálvræðið og ábyrgdin skulu verða styrkt við greiðari skilnaði millum lands- og kommunuuppávur.

Kommunurnar eiga sjálvbodnar at gerast hóskandi størri eindir. Í hesum sambandi verður kannað eftir, um landsuppávur kunnu verða lagdar til kommunurnar.

Fíggarliga samskiðið ímillum land og kommunu verður endurskoðað og gjørt einfaldari

Kommunulógin skal verða endurskoðað. Kommunala eftirlitið verður styrkt.

Ásett verður hámark fyri, hvussu nógv kommunurnar kunnu hava í lánum.

Føllersuht. 17. nov 1984: Løst vil jordsæt arbejdet på at gennemføre en forenkling af kommunens struktur.

18. Samferðslumál/samskiptismál

Landstýrið hevur skyldu at tryggja hóskandi ferða- og flutningsamband ímillum tey ymsu plássini í Føroyum.

Støða teirra sjúku og brekaðu verður havd í huga, tá ið nýfløgur/ábøtur í samferðskuskipanini verða gjørdar.

Arbeitt verður fyri at samskipa allar almennar stovnar, soleiðis at teir gerast færr.

19. Umhvørvismál

Umhvørvispolitikkurin verður styrktur, so at tann, ið dálkar, skal taka upp eftir sær. Dentur verður lagdur á at fáa fólk at fara betur um náttúru og umhvørvi. Umhvørvislógávan skal verða so einføld

sum gjørligt. Bøtur fyri brot á umhvørvislógávuna skulu vera eftir, hvussu ið dálkað er.

Brennievni, sum hava minni skaðiligt árin á umhvørvið, fáa framhjárætt við lægri avgjaldi.

Vit eiga at vera virkin í strembanini at forða fyri dálking frá stóru ídnaðarøkjunum á meginlandinum.

Somuleiðis eiga vit at gera alt ið gerast kann, at kjarnorkuburturkast o.o. eiturevni verða ikki søkt í havið.

20. Millumlanda og altjóða samvinna

Møguleikarnir fyri gagnligastu marknaðaratgongd við ES verða kannaðir.

Broytingar í ríkisfelagsskapsviðurskiftunum kunnu bara verða gjørdar í fullari semju millum samgonguflokkarnar.

Føroyingar skulu nýta rættin at hava fólk á ríkissendistovunum til tess at fremja føroysk áhugamál uttanlands.

Føroyar eiga at styrkja samstarvið ímillum londini í Útnorðri, og við Norðurlond annars.

Møguleikarnir fyri eftirliti við flogferðslu í føroyskum loftrúmi og tær inntøkur, hetta kann geva føroyska samfelagnum, verða kannaðir.

21. Tryggingarmál

At endurskoða tryggingarlógina verður miðað ímóti at taka av einkarrættin, tryggja kapping innanlands og gera tænastrnar betri.

22. Almenni tænastrururin, fyrising og rættartrygd

Allur almenni sektorurin, t.d. skúla- almanna- heilsuverk og samskiftisøkið, verður endurskoðaður við tí endamáli at laga útreiðslurnar eftir teimum inntøkum, sum føroyska samfelagið hevur, tó so at vit hava góða og forsvarliga tænastru.

Serfrøðingar skulu kanna út í æsir allan almenna sektorin, hvønn stovn sær.

Kannað verður, um samfelagið kann spara á ávísimum økjum, t.d. samskipa ella bjóða út tænastr

Almenna umsitingin verður lagað til broytingarnar í nýggju stýrisskipanarlógini og verður styrkt m.a. við atliti at bøta um rættartrygdina.

Eftirlitið við fígjarlógini og gjaldføri landskassans verður gjørt neyvari, og ansað verður eftir at játtanir, ið givnar eru, verða hildnar.

Við heimild í grein 18 í stýrisskipanarlógini verður sett nevnd at ganga ígjøgnum og kanna, møguligar óreglulig viðurskifti eru í umsitingarligum og politiskum avgerðum, og verður kanningin lögð fyri lögtingið at taka støðu til.

Eftirlitið við almennum stovnum verður ment.

Landsgrannskoðarin fær betri umstøður at røkja eftirlitsuppgávur sínar.

Sett verður á stovn Løgtingsins Umboðsmaður innan 1. apríl 1995, og gjørd verður lóg um ógegnisreglur.

Tórshavn hin 10.september 1994

Sambandsflokkurin

Javnaðarflokkurin

Verkamannafylkingin

Sjálvstýrisflokkurin